

**Consideratie, Over de tegenwoordige ghelegentheydt van
Brasil. In twee Deelen ghestelt : Int eerste werdt aenghewesen
op wat maniere men aldaer alles beter coop sal connen
hebben, ende wat voordeelen aldaer uyt staen te verwachten.
Int tweede deel ofte profijtelijcker is dat, sulcx geschiede door
de Compagnie selfs, ende hare Dienaers alleen, ofte door
Particuliere. Alles met redenen bevesticht, ende de
teghenworpinghe die daer tegen soudén connen worden
byghebracht, voldāen.**

<https://hdl.handle.net/20.500.14918/461985>

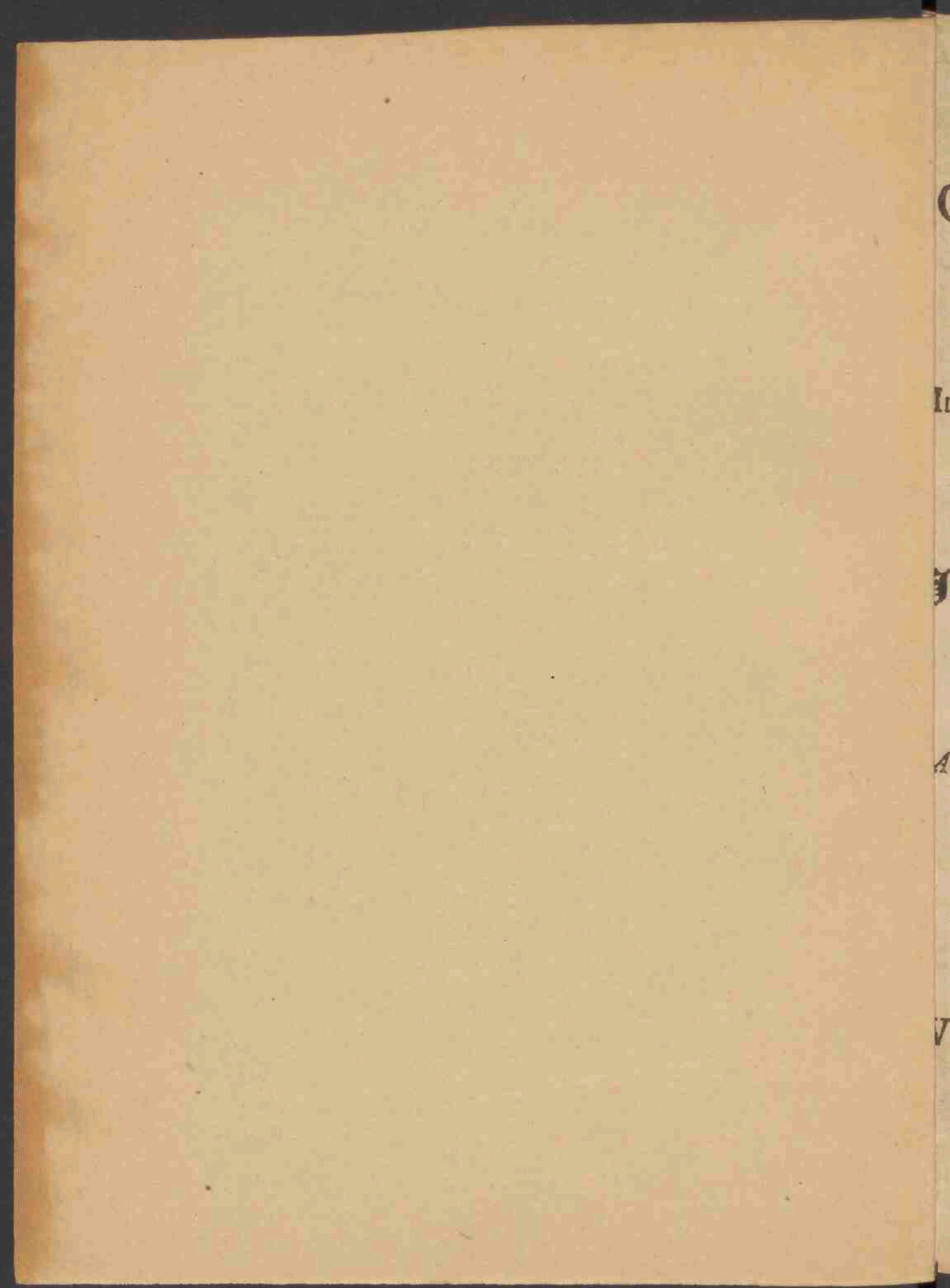
Knuttel 5124

defect

1644

KNUTTEL

5124

Koninkl 5124

Respect **Confide**

Over de tegenwoordige legentheydt van Brasil.

In twee Deelen ghestelt:

19

Int eerste werdt aenghewesen op wat maniere
men aldaer alles beter coop sal connen
hebben, ende wat voordeelen aldaer
uyt staen te verwachten.

Lie
Lokaal
Catalogus

Liqu. 31

Int tweede deel ofte profuytelijcker is dat/ sulcx
geschiede door de Compagnie selfs/ ende
hare Dienaers alleen / ofte door
Particuliere.

Alles met redenen bevesticht, ende de teghenworpingshe die daer
tegen souden connen worden byghebracht, voldoen.

5124

AMSTELREDAM,

Ghedrukt by Iohannis Iaquet, woonende inde Nieuwe-Lely-straet.

Voor Ian van Hilten, Boeck-verkooper woo-
nen inde Beurs-stræet. 1644.

Over de tegenwoordige
toestand van Brakke

de twee Oudegrachten:

in eerste plaats op wat men
aan aldaar heeft doen of al
behoort, om de wat voorhanden aldaar
in de plaats te verwachten.

De tweede deels is de
geest of oogen of de omringende
deels deels aldaar / of de
toestand.

De derde deels is de
toestand van de plaats.

U. A. M. S. T. E. D. A. M.

van de Bont-Brakke, 1844.
van de Bont-Brakke, 1844.

Consider

woon

de alsoo dit
ben/ soo is
baren bar
advena
hoopt v
duyricht
aan m

De
poen
of

gaen onder het voer
n/Stockvis/Cernen to
on Bretangien ende
s ende Bordeaux to
angien.
men/zijn groo
en het eenel
vele konne
de als hier to
door gebre
degros/d
lle werck ind
de hupfen al
ert gewee
chepen val
dan soude
maer adu
achter on
ende me
homen 2
is ghae
nd
ende
leat
jen
eel
op
ac
hel
n
at
en
re
w
ec

voeren/ is het stil weder loopen perijckel vande Duijnkerchers / soo het
 uytloymt vande sanden / ende het omweder. Hier by soo komt noch dat
 dese Kersse korter ende de Schepen min volcr hebbende / meer konnen
 ontwaen / de Kreeders sullen vooz hare Schepen/ende de schippers vooz
 hare Kieders/ dewelcke oock gemeenlijck een part daer in hebben/ beter
 oozghe konnen ofte willen draghen/ als nu van de E. Heeren Bewint-
 rebbers kan gheschieden / de waren hier voornoemt sullen op haren
 rechte tijt konnen ghebracht werden / de Wijnen vnt Spangien ende
 Oranchrijck op dat selsde Jaer dat sy gewasschen zijn/ende also verset/
 elpver ende soet: Doch laet de Voordeursche alhier activeren/ t sal zyn
 trent vernisse/ al dan moeten gelost/ verlaten / ende wederom ghe-
 inden worden: ende so inden winter Westen wint hebben/ konnen niet
 alst so vnt den Oosten is het Water door de Voort gheslooten / ende den
 vint des winters vnt den Oosten gewaert hebbende / sullen daer naer
 elckmael lange tijd Westelijche winden hebben/ waer door sal ghebeu-
 den dat altemers vooz Augusti in Brasil niet sullen conen/ aldan waer
 voer de Franche Wijnen/ dat maer vogelen van een Jaer zijn/ begun-
 en af te gaen/ de meelen heuning worden: met den stockvis ende Cer-
 meuf vis/ is het eweleens gestelt.

Behalven de voornoemde voorbeelen soo reeckene noch kortelijck de
 haer volgende/ 1. den handel wil niet ghedwongen zijn/ insonderheyt
 nder de Nederlanders/ daeromme gelijck den selsden vooz dese maer
 dequeelt heest/ ende noch dagelijcks asgaet / alsoo sal het hier naer her-
 jatten/ ende sullen vele Cargasoenen derwaerts gesonden worden / op
 welcke vooz dese noyt ghedacht is: ende alsoo ons Hollandt jaerlijcks
 el meer volcks voortreelt dan haer hier konnen geneeren / sullen den
 spangiaert sijn nieuwt Mexico ende Peru / niet haeren te benijden/
 haer selve daer in korten tyden hebben een nieu Hollandt/ ende so volck-
 jek als konnen wenschen. Nu dinct ick sie onse vee ende melck boe-
 n met hare Ponten ende melck schuyten daer na toe dyden.

Ten tweeden / de Kieders van onse Schepen hier te lande meenen
 t sy hare saken wel beschicken/ wanneer dat sy maer vooz hare sche-
 n een goede vracht conen besprecken/ ende of wel schoon op de goe-
 ren gaende naer Brasil wegens de vrachten daer op ghestelt/ niet of
 wepnigh overschiet/ en gheschiet niet om dat de vrachten kleyn zijn/
 er om dat het ghemeyne goet verlooren gaet / met vele min dan de
 selde vrachten sullē particuliere hun wel genoeghen en bedanken.
 erden/ Den Leeftocht door het voornoemde middel dan beter
 alderhande Patien sullen aldac na toekomen/ Duijnchen/
 en/ Walen/ Schotten/ Enghelesche/ Franche/ dewelcke
 el sal syne Inventien mede brengen / elck sal daer
 er eenige Mineralen zijn te vindē/ sullen gevon-
 re vrachten konnē gewonnen worden/ dewelc-
 en/ het sal geschieden / het kint daer den
 3 Indigo

Indigo van ghemaecht wordt groept daer in het wilde / soo mede de
Gember dese in gecultiveerde aerde overgebracht ende naer behoort
waerghenomen zijnde / sullen naer alle apperentie daer soo goet vallen
als ergens elders.

Ten 4. ende genomen wy en hadden hier door anders geen voordeel
als de plantinghe vanden Toback / soo meene dat dit alleene de Com-
pagnie soude verbeeren so veel als de Suicker Negocie: In dese roo-
pagnie wordt gerekent dat Jaerlijc meer gelt wordt ghespendeert dan in alle
specerijen die uyt Oost-Indien komen: hoe wel den Toback die uyt
Christoffel ende de Eplanden daer omtrent valt den slechtsten is / no-
tans door den Voorzaen daer in Augusti ende September over twa-
faren geweest / soo zijn daer vergaen omtrent de 30 Schepen / welck
ghetal in Brasil buyten oorloghe weynigh teffens sal kunnen ghes-
worden. De schade veroorzaecht inde vruchten des landts (dat is vo-
namentlijk den Toback) wordt gecstimeert boven de 40 tonnen goud.
Dese neeringhe die nu is in handen vande Fransche ende Engheles-
se soude lichtelijck door dit middel / tot de Nederlanders kunnen over-
bracht werden / om dese reden: Eerstelijck / om dat den Toback in
Brasilien veel beter is als dien van St. Christoffel. Ten tweeden /
dat de Inghesetene in Brasilien geen schaden nochte invasiën vande
Spangiaerden te verwachten hebben / gelijk in St. Christoffel gesch-
is. Ten derden / in 4 Jaeren tijds hebben 3 Voorzaenen in St. Christ-
offel ghehad door welcken dat alles verdooven is / dit onweder is Bra-
siliën niet onderwoopen / ende de planters deses Tobacks inde vo-
noemde plaetsen aldaer geset wordē over de 20000 sterer te zijn / by de
oecasiē in Brasilien aenghelocht wordende / watte Consumptien / w-
ren Inkomsten / wat een verscherheyt voor de Staet der Compagnie
soude dit niet wesen Interesse.

Ten vijfden / De eetbare waren aldus beter koop zijnde / soo sal oec
de Consumptie grooter wesen / die hun nu niet Cassavi behelpen / sul-
len als dan goet brood eten / ende die nu den Wijn ofte niet ghebruycen o-
f seer spaersaem / sullen die dan niet hoeven te Mensageeren / alsoo die
gelijck oock Brandewijnen / Spaensche wijnen soo goeden koop sul-
hebben als hier tot Amsterdamm: so dat genomē daer wiert al een we-
nigh gelorrendraeyt het sal hem selven thienmael over betalen.

Ten seften / Soo groote menichte van vyse personen overkomen
de Compagnie sal door haer selve bestaen / teghens alle vyse
Portugesen van binnen ende Invasiën van eenighe vanden
ten / niet een eenigh Soldaet en sal in korte Jaeren nootd-
sal van nooden zijn.

Ten seffenden / De groote rachterheden die de Compagnie
uytsaende heeft / sullen als dan seer haest ingemaect
den / het welcke andersints door armēde ofte sch-
seer traeghlijck sal geschieden / want die niet

Ten achtsten/ Ick doe by seggen dat alle de Snycker-plantinghe die genwoordigh onder eenigh volck is/ hier door sal verballen in handen in de Compagnie. De Spangiaerden die eenighe Ingenios hebben West-Indien sullen daer moeten wtschenden/ soo door den goeden koop der selver als de dierte der Negros ende dus eer langhe sal wtsnien selve sijne snyckeren van ons komen halen/ Portugael selver sal er door aen het leger gheraken/ de Leeschichten sullen so goeden koop hebben als sy/ de Negros beter koop/ de Portugesen zijn ghewent vele winnen/ de Hollanders zijn niet een famelijcke winste te vernoegen/ de dat het voornaemste is het Snycker-riet van Pharnambuco ende mer omtrent kendeert veel overvloedigher/ als dat vande Bahia of Bahia de Seneca; die vande Oost en sullen op verbe naer hare vrach-ten daer by niet konnen vinden.

Ten negensten/ Ende alsoo op dese wijze alles seer goeden koop sal wtsnien/ ende volghens dien de gaende eerwaren wel een weynigh belastinge konnen draghen/ soo soude voor de vrachten/ aen dewelcke niet eer gebonden sullen zijn/ op de gaende schepen konnen stellen eenigh st- gelt als van 3. 4 ofte 6 gulden per last/ min ofte meer/ dit sal weynigh beswaren/ ende vele belooppen buyten vreesse van snyckerije/ alsoo vele Schepen sonder Chercher ofte Tollenaer wel konden ghevonden werden/ soude hier tegens konnen afsghedaen ofte vermindert worde ninge andere belastingen/ want tot nieuwe belastingen soude niet konnen raden/ alsoo de goederen van nu aen soo vele belast zijn als dragen amen.

Albus gesien hebbende de voordeelen die ons wylt het voorghefelde staen sullen/ resteert dat wy antwoorpen op eenige swarigheden/ die r lichtelijck sullen voorghelwoorpen worden.

De eerste/ dat hier door de Negotie wylt den Lande sal ghediverteert I. Tegen- yden. Hier op so antwoorde/ dat aengaende de manufacturen niet be- stellinghe. orde toe gelaten te worden/ wylt andere habenen/ als de Nederlantsehe er Brasill te versenden/ want die vele hier te Lande genoteert worde/ de vele personen daer by leven/ ende die gene die van buyten konnen men dese onkosten wel dragen ende dan noch beter koop/ van ons in Brasilien ghebracht werden/ als van de Portugesen/ oock verstaet dit t vande komende goederen/ dewelcke alle in dese landen moeten ar- teren/ maer wat gaet dit de Noort che lasten/ Spaensche ende Fran- se wijnen aen/ t welck geen vruchten van dese Landen en zijn/ alle de lade die hier door sal geleiden worden/ is/ dat sy alhier niet sullen ver- demt worden; van het eene schip in het ander; dat een Makelaer of- facteur hier altemet humme Courtagien ofte provisie sullen missen. Ten tweeden/ Naer dien hier door allerley Negotie ende perpelatie Brasill sal aenwassen/ niet alleen van Snycker/ maer oock Toback/ engber/ Indigo/ Cartoen etc. t welck altemael van daer in dese Na- moer aencomen/ ende by gevolge in plaetse van nu een/ thien Sche- pen

pen in het vaer-water sullen hebben / so en kan hier door geen diversie
maer wel grooten aen-was van negotie ontsaen. Het derde / teghen
woordighlyck wordt peghellyck eene toe-ghelaten allerley waren van
Poozden ende Oosten / naer Brancckryck ende Spangien te byngheien
ende wederomme van dese quartieren te rugghe / waeromme sal dan
't ghene een peghellyck toe-gelaten wert / niet oock de Compagnie by-
staen : het gemeen spreekwoordt die het al wil hebben / verliest het al
heeft oock hier zijn plaetse / willende alles hebben over dese Landen
door de dierte soo kan dese Compagnie nimmermeer tot luster komen
daer-en-teghens toe-latende dat alles daer goeden koop zy / de eetwa-
ren daer d'joncturen niet eppen scheyen gaende / voor wepnigh dat mis-
sen/sullen thiermael meer in Bessil retour ontfangen.

**II. Te-
genwer-
pinghe.**

Het tweede hier door sullen de combopen ende gemeene middelen des
Landts vermindert werden / Antwoordt / so langhe dese swarighepdt
niet ghemoveert wordt van de Steden van Hollandt dien het toekomt
soo en hoeven andere hun daernede niet te beconumeren. In allen ge-
vallen ende betaelent dit de Belwint-hebbers niet. 2. De schade der
Combopen is so kleen dat niet sal komen op wegen / op welke naer
de schade die dese goederen alleene lijden van de Duyckerkers twee-
mael de Canceel passerende daer volgens de weg hier vooren aengewe-
sen / zy van dese swaericheden Exempt zijn. 3. Ende naerdien hier
door aen te wasschen staen de Schip-vaerden / ende alderley negotien
tot ons sullen over gebrocht worden / waer by vele duyfenden van In-
gesetenen sich sullen geneeren / is het dan tijdt te letten op den Interest
der Combopen / dewelcke door eenen anderen wegh aen het Vaderlant
hondertfout sullen gherecompenseert worden. 4. Maer ten quaetsten
genomen / dat aen het Vaderlant der Combopen ofte wegens de Com-
pagnie / ofte wegens de handelaers vergoet werden / soo is alle swaer-
ighepdt hiernede wegh-ghenomen / hoe wel ick vertronuwe dit de
Compagnie niet eens voor ghehouden sal werden.

**III. Te-
genwer-
pinghe.**

Het derde / hier door sal het recht van de Compagnie groote schade
lijden / ende sal wesen een open deure tot alle fraude ende sluyckerije/
Antwoort / de fraude ende sluyckerije sullen hier door vermindert wor-
den/want hoe grooter profijt men doen kan niet de fraude / hoe meer de
menschen daer toe ghenegen zijn / niemant wil een dief wesen om een
klepne sake. Wanneer nu peghellyck heere baert met zijn eppen Schip/
soo en heeft de Compagnie naer de vracht niet te sien / ende daer over
gheen frauden te breefen/bolgens dien de rechte helpt van alle voozbee-
len / dat de sluyppers door hare sluyperijen konnen hopen/wordt hier af-
gesneden/ ende oversulck min daer voor te breefen / dan nu. 2. Tegen
woordigh gaen soo vele frauden om dat voor meer niet kan ghebreest
worden / de huer-scheyen aengaende sy maechen professie om de Com-
pagnie int te strijcken / met de epgene gaet het niet veel beter / en naer
dien de vracht de Compagnie toekomt / soo gebeurt het dat Schipper/
Stier

Stierman/ Koozman/ tot de minste Bootsgeselle toe / inklups/ soo veel
 slupcken alsse können/peghelijck eene sleept so veel goets daer in als hy
 kan / men vaert aen de Schepen of ende aen / de wachters worden of
 ghecorrimpeert ofte laten hun al willens bedrieghen / de lichters ende
 schuyt-lieden den slagh wetende passen hier op/ de koop-lieden ofte su-
 percargos sijn de meeste dieven / ende dit alles dooz de groote hope
 van profijt/om dat nu dooz hare slupperije beyde de recognitiien ende de
 vrycht ontgaen / daer sy andersints maer het eene dooz haere fraude
 können ghenieten. 3. Meene eene vryslagh te können doen by wel-
 ke men in desen deele niet meer bezogen sullen werden dan men selve
 wil/ vele ladinghe können eenderlep zyn/ende een Schip met een Koo-
 manschap alleene gheladen worden / als met nootliche lasten Cernus
 vis/meelen/ Franche/ Spaensche wijnen / een ervaren Schips-tun-
 merman of Landt-meter sal op een vat naer weten te seggen hoe vele
 daer in kan/ soo soude dan ordonneren dat de Schepen met dese ladinge
 alleene ende vol geladen worden / ende haer alsoo doen betalen / wan-
 neermen wil men kant dit doen/hoewel ick het niet en rade. 4. Ende
 heeft men dan noch vry frauden/ ofte dat onder de Cernus vis noot-
 sche lasten andere Koozmanschappen souden verborzen zyn / soo haest
 de Schepen op de Custe komen / seld daer wachters op ende brengh
 de goederen in de pack-huysen van de Compagnie/kan dit ancker noch
 niet houden / ende wil men de Recognitiien selve niet verpachten/
 't welck ick best soude houden / soo verpacht de confiscatie/ die vergin-
 nende vry cibilen prijs aen de pachters met goede Recognitie over
 hare vigilantie/ alles te binden tot last van de delinquanten/ dese pach-
 ters over haere klachten hoort ende goet recht doende alles sal beter
 gaen als tegenwoordigh. Dese slupckeryen können alleene ghebreck
 worden over de gaende goederen; want de goederen herwaerts ko-
 mende / behoorden gelijk tegenwoordich in de pack-huysen der Com-
 pagnie gebracht te werden / ende alsoo de Recognitiien over de gaende
 goederen mijns wetens maer ontrent de 250000 guld. des Jaers
 hebben upt-gebracht/ ende altemet wel min/ soo blyckt dat het hier op
 niet moet gesocht worden/ ende wil men daer van presumieren/ datmen
 desen handel aldus open sette/ende verpachte hier te lande de Recogni-
 tiien van de gaende goederen/ ick dooze D.L. verscekeren/ dat die meer
 sullen upt-brenghen dan vry desen.

Wanneermen aldus sal toe-laten dat meel / speck / boter/ etc. upt
 vryckrijck ende vrylandt naer Brasiliën sullen versonden werden/ so
 sal het ghene hier van op ousen acker wast ons aende hand blyven/ en-
 de sal weynigh hier van upt dese Landen ghesonden worden / ende vol-
 ghens dien 'al ghebeuren dat alle dit beter koop zijnde de hups-lieden
 aen haere heerschappen haere diere pachten niet können op-brenghen/
 ende alsoo tot naerdeel van de ghemeen Ingheserene strecken/ hier op
 antwoorden: 1. noch teghenwoordigh soo wordt weynigh Hollantsche
 boter/

IV.

Teghen-
werpinge.

boter / speck etc. van hier derwaerts ghesonden / het komt meest van
 kuyren / de Inlandsche gorderen vallen hunte diere met het Franche
 speck / Pers vleesch ende boter konnen sy hant der wel behelpen / soo
 dat niet di te verbieden sy de Compagnie wel schade konnen doen/
 maer hun selven gheen voordeel. 2. de dierte der eerwaeren hier te
 Lande is niet te groot / wen inder niet arbeiden / om die te vermeerde-
 ren maer wel te vernindereen / so die meerder word wy worden alle om
 te manufacturen quijt / kan men die vernindereen wy sullen der vele die
 Dranchrijck / Engeland / Vlaenderen / etc. nu hebben / naer ons trece-
 ken. 3. den hooghen prijs der pachten ende landen word ten meerde-
 ren deele verhooghaecht door de menichte der rijke Ingelsetene / elck wil
 zijn gelyc bestede / elck heeft geerne enige vaste gronden / die sal geschiet
 den de mogtie wel gaende / de hooy - hebben alhier sullen daer by rijck
 worden / ende die gheene die in Brasil sullen ver gheworden zijn / sullen
 haere soynig gemerckt hebbende wederom komen / aldus ons Waders
 landt volckrijcke Ingelsetene zijnde / de gronden ende Landen sullen
 meer ende meer op slaen.

V.
 Teghen-
 werpinge.

De lesse swaerichghed die wy hier door komt / sal misshien van on-
 sen doogghden / de Heeren Bewint-hebbers ghemodeert worden / vee-
 sende dat hier door sal geuindert worden. 1. hun bewint ende directie /
 2. hun profijt / want sullen sy seggen / wanneer vegelijc een der ee-
 waerts sal varen niet zijn engen Schepen / wy sullen als dan ontslagen
 weeten van alle directien / sojge / equipagie / t welck zijnde waer op sul-
 len wy dan onse profijte konnen bapen. Antwoorde / de Bewint-heb-
 bers zijn om der Compagnie profijt gheordonneert / maer niet de Com-
 pagne tot voordeel van de Bewint-hebbers / ende aengaende t gee-
 ne sy noch sullen te verrichten ende waer te nemen hebben / is grooter
 dan de schouderen van sommighe van hun konnen dragen / want sy be-
 houden door hant de directie en het hooge Gouvernement van gantsch
 Brasil / ende de ghespele Caste van Africa / sy hebben door-gaens op
 te werken alle middelen door welcke hant conquesten konnen ghepeit-
 pleert worden / vele ende menige vrychter dewelcke daer tot hebben
 niet zijn ghekommen / moeren door hant Indystre tijt-ghebonden wo-
 den / sy hebben te versogghen hare garnisoenen van noodsaekelijckhe-
 den / ende hierinne niet gelijckleert zijnde naer behooren / soo heeft dit
 de Compagnie ghekost het voorleden jaer meer dan een miljoen / ende
 het gantche Lande is daer door soo verarmt / dat het noch tegenwoor-
 digh daer van de innerre draecht / ende dan door niet nogh wagen wat
 dannen te doen sal hebben / in allen ghewalle is bere dat si ledich zijn /
 dan de Compagnie ruypieren / welcke tot hebben door het quaet belcyp
 van sommighe is geschiet / de Schepen van de Kopen Steden in Holland
 hebben merck ghenoogh / insouderheide wanneer sy wat van hare
 particuliere affarien maect nemen hebben / ende vele b last zijnde /
 mer de regeringhe waer een geoordeel ver menue werelt / zijn noch be-
 commert

conuert van ledigh te moeten gaen/ eben eens ghelijck of tot het equiperen / van eenighe Schepen tot het loopen/ ende laden/ van sommige goederen soo veel beslagh van noode waere/ een by man/mackelaer/ factor/ equipagie-meester konnen dat doen/ daer-en-boven de saecken van de zuydt/ so gelukkiglyck onlanghs door d'Heer Hendrick Brouwer, salig: ontdeckt/ sullen rijsthorringhe genoegh konnen geven/ aen die geene die hier op sullen believen te letten / sijnde myns oordeels van sulcke importantie dat alle het ghene de Compagnie voor desen heeft gheconquesteert hier by niet en is te vergelijcken/ mijns bedunckens ende wat aengaet hune tractementen / die ick verstaet dat heerlyck moeten zijn/ doch by dese conjuncturen des tijts een weynigh gereguleert naer het vermoghen der Compagnie.

Mijns bedunckens het soude een redelijc en betamelijcke sake wesen/ indien de E. Heeren Bewinthebbers sich lieten vergenoegen/ niet een heerlycke staende gagie/ souden hiermede de blame ontgaen/ daermede nu niet sonder reden beswaert werden/ dat desen handel alsoo drijven voor de Compagnie/ om haer eygene provisien goet te maken/ welcke spices worden versterckt/ niet alleen om dat men dese provisien seer onbehoorlyck heeft gegroffteert/ maer oock om dat eben die selfde camers/ ende inde camers eben die selfde personen/ die altoos hebben ghedronghen om den handel voor de Compagnie te houden/ oock die geene zijn/ derwelcke tot geene staende gagie en konnen gebracht worden.

Het tweede deel vande Confederatie over de tegenwoordige gheleghentheydt van Brasil.

Het gene 't welck tot noch toe ghesecht is mien soos klaclycken te zyn/ dat gheene redelijck Creature dit kan wederpreucken/ daeromme/ so en verwachtte niet anders dan dat erghens vermandt dit in den windt steekte/ segghende/ dat desen handel op sulcken wijze als boezen verhaelt/ behoorde te verblijven aen de Compagnie/ om onder sulck pteret/ alsoo dit ondiensstich is/ dese saecken indirocte te gente te gaen/ ende alsoo de Compagnie ende ons Vaderlandt te ontfetten de treffelijcke voordeelen die hier upt te verwachten staen. Om dese

te volboen ende alle uytvluchten te benemen/ soo sullen in het volgende overwogen oft het dienstiger ende voordelijker is voor de Compagnie/ dat den voornemenden handel alleene blijue aen de Compagnie/ ofte dat dien aen particuliere worde toeghestaen; Eer dat come tot ondersoek van dese Materie soo stelle dit als fondamenteel/ dat wanneer dit gheschiet alleene door de dienaeren der Compagnie ende voor de selbe/ niet exclusie van andere vyve koop- lieben/ soo is dit wederom te vervallen op het oude dispuut van den handel open te stellen/ ofte te sluyten/ welcke questie voor desen de Compagnie gebracht heeft/ op den uyttersten Cant van haere ruyne het ghene hier teghens tot excusie gebracht worde/ is ten hooghsten impertinent/ ghelijck als 1. Wy en willen den handel niet sluyten/ sullen alle handelaers laten negotieren/ als voorszeden. Alleenlijcken de en handel die nieuw is/ sullen behouden voor de Compagnie. Ten tweeden/ Dit en gaet naer aen sommighe Consumptien alse andere Coopmanschappen/ soo Consumptien/ Waren/ Manufacturen/ sullen naer ouder gewoonte by particuliere konnen verhandelt/ ende wy het Vaderlandt naer Brasilia verfonten worden. Hier op soo antwoorde/ Eerstelijck/ wanneer de Divyes/ dewelcke a droicture sullen ghebracht worden by nae eens soogoeden koop sullen konnen ghegheuen worden/ ende dit alleene de Compagnie sal vermoghen te doen. Soo gheue te bedencken of het niet daer mede ghespot is de Particuliere Negotianten toe te laten/ die over dese Landen te moghen naer Brasilia verboeren? Ten tweeden/ Naer dien de Consumptien/ dewelcke a droicture naer Brasilia sullen ghebracht worden/ niet min dan de helft vande gaende Cargaen sijn; soo is byten alle twijffel of dese Negocie sal voor de grootste helft ghesloten wesen/ ende ghelijck d'erne Negocie den anderen reecht/ soo is niet te twijffelen of de grootste helft den Particulieren ontroucken sijnde/ het resterende sal de Compagnie van selfs in handen vallen; Particuliere gheen lust hebbende/ sich daer mede te generen. Immers ghelijck alle de Wereldt moct bekeunen/ dese Negocie sal ten meerendele gesloten sijn/ ende oversuter de swaericheden ende rebenen/ dewelcke voor desen sijn ghealligeert gheueest van partyn over het sluyten ofte open-stellen van den handel/ die sullen noch teghewoordich haere kracht behouden/ voor soo veel als dese Negocie sal ghesloten werden. Dit als nootsaeckelijck tot openinghe deser saecke voorszestelt sijnde/ soo come nu tot het verschil/ welcke is/ of het voordelijker sal wesen voor de Compagnie/ dat sy dat doen door haere epgheue Dienaers voor haer selben alleene/ ofte dat sy dat toelate aen andere Particuliere Negotianten beneffens haer. Het eerste wort noch teghewoordich ghebreeven/ ghelijck oock voor desen van eenige Bewinthebbers/ het ander is onse susteneur/ tot beter verstant beses sal eerst voorszstellen ende examineren de redenen dieneude tot voordeel van die gene/ die dit willen behouden voor de Compagnie/ ende daer naer het contrarie.

1. Het Octrop heeft dit gegeven aen de Compagnie waerom dan de voordeelen die de Compagnie toe comen by het Octrop / aen andere ghegeven. Antw: Wanneer het Octrop is ghegeven soo en hadde de Compagnie niet eenen voet van het gheine (y nu besitten / soo dat het Octrop de Compagnie allene heeft het recht ghegeven tot desen handel / doch in besittinghe ende ghebuyck van dien niet ghestelt / Ende naerdien de Compagnie niet heeft comen komen tot het ghebuyck van desen handel / voor dat sy den Ingesetenen van Brasil niet souden Ede heeft toeghestaen den wyen handel / ghelijck hier naer bree-der sal ghetoocht werden / soo is hier by het Octrop voor soo veel ghe-derogeert ende ghelimitteert / ende is de Compagnie door haer Accoort dat selvighe bywillich afgegaen. Ten tweeden: Het Octrop en ver-biet dit oock niet / wanneer het met consent ende voordeel vande Com-pagnie gheschiet / ghelijck dat selvighe dagelijck wordt gepracticeert / wanneer veel Particulieren wordt toeghelaten om Sout / Hout Taback / etc. de limiten vande Compagnie te bevaren. Ten derden: Alle Octropen worden ghegheven tot voordeel ende geene tot schade / daeromme wanneer hier wordt ghevraccht wat in dese saecke moet ghebaen worden / men moet niet sien wat met de Letter van het Oc-trop accordeert / maer wat den dienst vande Compagnie verperscht / daeromme hekeune geerne dat volghens het Octrop alle de proffien de Compagnie toe comen: dat is byten twijffel / maer het different is op wat wijs de Compagnie tot dit voordeel best sal comen / dit moet up het volgende blijken.

Het Exempel vande Oost-Indische Compagnie comt by velen in Tweede consideratie / ende menen naer dien de selfe den handel aen haer Reden. selven behoudende dus welvaert / macrom en is het selfe niet te ver-hoopen vande West. Antw: Ick hebbe diekmael hooren desen reden urgeren / maer hebbe altoes verwondert gheweest dat lieden van Voordeel dit beden / de lieden in dese / 1. In Oost-Indien en heeft men gheene populatie te bevorderen om aldaer de Landt-bouwerpe waer te nemen / het Landt heeft sijne eigene Inwoonders / die de vruchten des Landts beneficiëren / de Zijde / Indigo / Salpeter / ende vele Drogues die van China, ende de Custe van Perlien komen / Woz-den allene door het volck des Landts ghewonnen / hebben onse Natie ende Wijzes niet van doen / soo van ghelijcken de Caneel Dooten / Pa-gelen / Peper / die van Zeylon, Banda, Moluques ende andere ghewesten comen / worden aldaer ghewonnen sonder onse Industrie / daerom in Oost-Indien niet seer van nooden is op populatie te letten / waer in de seckerheydt ende het wel-varen van Brasil bestaet. 2. Alle het gene dat up Oost-Indien herwaerts wort ghebracht / heeft daer gheweest eer pemandt up Europa daer is ghecomen Negotieren / maer Brasil in hem selven is maer een woest Landt / hebbende noch Negotien noch Inwoonders van eenige naechte Menschen / ende en kan

kan daeromme van daer niet ghebracht worden / dan het geene eerst
 door den Christenen aldaer gewonnen wordt / dewelcke daeromme door
 alle middelen daer naer toe moeten ghelocht werden / t welcke niet can
 gheschieden dan door hooye van profijt / ende dese can niet groot zijn /
 daer men den Handelaers ende Landt-bomwers haren wydcom be-
 neemt / ende die stelt onder den dwanck ende voochthope van een Com-
 pagnie. Ten derden: Soo en can oock de Compagnie van Oost-Indi-
 en niet beschuldicht werden van Monopolen, Japan en ontfanght
 de Wet van ons niet / maer stelt ons deselve / ende mischien oock den
 Keyser van China weet datter Hollanders inde Wereldt zijn / de
 Custe van Persien heeft binnen ende bytenlandtsche Negocie / met
 alle de wereltt gemeyn / den Peper can gekregen worden van die gene
 die wil / ende niet en heeft de Compagnie vooz haer alleene als Nooten
 en Joelle vallende in die Eplande van Banda, daer sy alles dat tot ver-
 gaderinge der vruchten des lants van nooden is / door de Ingeboorne
 is doende / maer dit kan van Brasiliën niet gesecht worden. Ten vierden:
 Hoewel de Negocie die in Compagnie geschiet / veel costelijcker is als
 die van Particuliere / soo can nochtans die vande Oost dat draighen / de
 reden is / 1. om dat die Waren ten meestendeele veel costelijcker zijn /
 2. Engelsche Fransche etc. die derwaerts baren moeten oock in Com-
 pagnie dat daen / 3. sommighe goederen als Nooten / Joelle / ende Ma-
 gelsen heeft de Compagnie ten meestendele in hare handt / dewelcke sy
 daeromme can op prijs setten / maer dit en heeft gheen ghemenschap
 met de Supcheren / die uit Brasil comen / die soo groote onkosten niet
 comen verdragen / dewelcke vande Portugesen / barenbende oncostelijck
 ende met ongemonteerde Schepen overgebracht worden / ende daer en
 boven sijn inde handt van peghelijck eene die den anderen de Markt
 stellen / het is ten hoechsten dienstich ende noodich / dat de Negocie op
 Oost-Indien in Compagnie geschiede / om reden / soo anders ware men
 soude in Oost-Indien de goederen tegens den anderen op saken / ende
 alhier daer mede cladden / maer dit en can niet geschieden met de West-
 houden wy onse supcher op prijs / Portugael sal ons die toefenden / ghe-
 lijck oock dagelijck geschiet.

Derde
 Reden.

Wanneer den Particulieren wort toeghelaten aldus te baren / soo
 moet alles confuselijck toegeaen / als nu soo isser alles gebrack ghelijck
 onlanghs gheschiet is / daer naer soo komt alles in overvloet / soo dat
 geene Packhuysen te krijgen sijn / de goederen verderben / maer waert
 dat de Compagnie dese Negocie deden / sy souden verforghen / t gheene
 noodich is / ende alsoo soude alles niet over toegeaen / Antw: Een vooz-
 namentlicke reden waeromme dat dickmael vooz desen de Particu-
 liere ontfien hebben / daer meer goederen te brenghen dan teffens kon-
 nen vertiert werden / is de Excessive pack-huys huyne / waert darmen
 sorghe hadde gebraighen dat die beter koop ware gheweest / daer soude
 dickmael meer voozraet gheweest sijn / dit kan ten grootten deele gebe-
 rett

tert worden / wanneer dat nootdijche lasten daer a droicature ghebracht
 werden / 't welck naerdien de Compagnie tot heben niet heeft beliest/
 toe te laten / soo en kan sy andere niet te laste legghen / 't geene daer sy
 selve nootdijche van is. Het tweede : het verloop 't welck onlangs en-
 de meermalen voorszeden is ghekomen / in Brasil door ghebreck van
 Dierren en is noot hi ghekomen / door saute vande Particuliere die niet
 gheueghen souden gebracht hebben / tot behoef van den Lande / maer
 altoos door wan de vort van de kamieren / dewelcke haere Soldatische
 niet verstaende / soo sijn de Raden van Brasil ghedwongen gheweest de
 Magasijnen der Particuliere ten behoeve van den dienst der Compag-
 nie te berooven / inde welcke indien al emets in sulcken ghelegentheyt
 soo vele niet is ghehouden als van noode was / soo moet hier van de
 schult gegeven worden aen de Cameren / ende niet den Particulieren /
 Negotianten / om reden / dat het versien vande Magasijnen der Com-
 pagnie de Compagnie dat altoos aen haer seluen heeft behouden / maer-
 om de Particuliere geen en staet hebben comen maken om die te ver-
 sien / alsoo sulcke voorszallen buyten gewoonte ende tegens verwach-
 tinghe sijn / ende hoe sullen Particuliere comen sojge dragen voorsz
 Magasijnen der Compagnie / dewelcke voorsz hun bezegelde Brieuen
 sijn / niet wetende of daer weynich of veel in is / ende of de Compagnie
 die sal versorgen of niet. Het derde : naerdien de Compagnie onlanghs
 ende meermael voorszeden selfs hare Dienaren ende Soldaten niet en
 versocht / 't welcke sy gehouden is ende aengenomen heeft / hoe souden
 sy dan het gantsche Land versorgen / dat dat selwige noch in wesen is /
 moet den Particulieren danc gemeten worden. Het vierde : Wanneer
 aen Particuliere den handel wordi toegelaten / de Compagnie wordi
 daer niet wigheslooten / sy weten altoos wat in hare Magasijnen is /
 sy weten wat gaederen van Particuliere afghesonden sijn dese occasie
 comen sy waer nemen / om als dan te suppleren 't gene daer aen ont-
 breekt / ende met eenen haer voordeele daer mede te doen / ende sal al-
 dus alle gebreck ende confusie geueert worden. Het vijfde : de Camer
 van Zeelandt is nu eenige jaren versocht om den Terreneus Dis a
 droicature naer Brasil te brenghen / 't welck naerdien van hun is ghe-
 excuseert / wat reden / om nu soo veel andere Ceruaren te wilen voorsz
 de Compagnie allene behouden / over twee jaren heeft men eerst aen
 Particuliere toeghestaen den Terreneus Dis a droicature naer Brasil
 te brenghen / maer inghenomen zijnde met de opinie / ende die daer wt
 ontsaet jalousie van groate profijten / die de Negotianten daer aen de-
 den / men heeft dat niet wilen consenteren op behoortijche recognitie /
 maer wel voorsz de helft vande Winste / ende om dat de Cameren niet
 door de Perus souden gheboort worden / ende men hun geen Wincken-
 beurse recheninge soude doen / men heeft mede voorsz recheninge vande
 Camer van Zeelandt een Schip met dits Terreneus Dis ghesonden /
 en naer al dit ghewael / ende al dit beslagh soo is de wytkomste dese ge-
 weest :

weest: met haer eyghen Schip hebben sy de saecke alsoo weten aen te leggen dat het ontrent niet her derde van sine ladinge in Brasil is ghearriveert/ ende van den Particulieren is niet eenen penninck gheproffiteert/ ende aldus sijn dese voordeelen dooz quaet belejdt vande Camer van Zeelandt vergaetweloost. Ten sesten / Het sijn de Historien van Ethiopien een gantche Lantschap te wilken doozsien; Coopmans wissel by Forne van Compagnie Concepten beta nende den Monicken/ en dierghelijcke onnutte menschen / die ons de Historien van Amadis de Gaule ende dierghelijcke hebben naerghelaten/ de werelt en wordt by geene Phantasien geregeert/ wy hebben hier in Hollant niet meer dan alles ghebreck/ hout/ Sout/ Coorn/ Wijn/ Olve/ &c. hoe aerdigh soude het toegaen/ waert datmen dooz eene Compagnie ende met haer eyghen Schepen hier van masten versien werden / het hondertste deel vande Negocie ende de Inwoonders die nu souden niet hebben/ ende meynen tusschen dese twee gheen gelijkenisse te sijn: men siet alleene 't gene sich toedraecht in St. Christoffel ende andere Caribische Eyslanden/ daer ontrent over 12 a 15 Jaeren niet een Christen mensche was; ende nu worden die geestineert op 40 a 50 duysent / ende worden van alles wel versien / sonder kanners / sonder Schwinthebbers / alleenlijck om dat een peghelijck met eyghen Schepen aduicture derwaert mach varen / dit Exempel behoorde ons wijs te maecten. In Brasilien konnen sonder Comparatie grooter dinghen verhoort werden / Indigo/ Cartoen / Gember / etc. den Cochack die daer ghewonnen wordt / is drie a viermael meer weert / dan de Christoffels / het Landt wanneer het onder den Konink van Spangien is gheweest in zynen meesten fleur / en heeft noch het thijnde part niet gebont gheweest / ons landt hoe volckrijck dat oock is/ is veel te kleyn om dat te penpeleren/ daeromme men aldaer allerhande vreemde Patien / Druysen / Engelsen/ Schotten/ Walen behoorde aen te locken/ ende die salmen alle den mont openhouden dooz de Compagnie. Euen eens gelijckmen den Boortsghesellen het randsoen upt deelt / phantasien van Bruylcamille ende zynen Bouffon Romanil ki. 7. En wilmen dan dobbel versieken wesen/ vooz alle confusie ende ghebreck / de Compagnie en hoeft alleene maer sorghe te dragen / dat haer Magazijn van Welen wel versien sy / hiermede kan alle verloop vooz-komen werden/ ende of dan by interval eenigh ghebreck vooz-balt van Boter / Wijn / etc. dat kan men missen vooz eenen tijdt/ ende 't ghene men hier van dooz niet hebben/ heeft ghespaert / sal daer naer / ditto in overvloet komende / te liberael der ghebruycht werden.

Vierde
Reden,

De Particuliere baren daer maer alleene om proffijt / dit cesserende so sullen sy op-houden / ende alsoo Brasil ontversien bliuen / wederomme is het dat daer proffjten by dese Negocie te doen sijn / waeromme die niet liever ghehouden aen de Compagnie dan aen particuliere die over te laten/ noch meer wanneer particuliere daer baren so moeten sy winnen/

nen/ anders sullen sy t'huys blyuen / de Compagnie van ghelijcken die moet daer by haer ordinaire winste van recognitiën hebben / ende alsoo moeten daer twee by winnen / en by gevolg alle dinghen dierder zijn/ dan wanneer de winste alleen quame in de handt van de Compagnie/ ende naerdien tot de peuplatien den goeden koop der lijf-tochten van noden is / soo sal den openen handel alles dierder maeken / dan wanneer die door de Compagnie geschiede ende daeromme de peuplatie ver- hinderen. Antwoydt/ de vooz-gestelde redenen zijn meest van een na- tuur / ende sullen daeromme te ghelijcke van ons beantwoort worden. Het eerste : het is soo/ niemandt sal negotieren/ onschade te doen / on- der-en-tusschen valt het altemets wel anders ypt / maer dit kan de Compagnie ooc gebeuren/ dewelcke daer min tegens kan dan de Par- ticuliere/ een koopman/ Schipper ende Huys man zijn daerinne mak- kenderen gelijk/ sy hopen altoos/ winste goede reyse/ ende vruchtbare jaeren / ondertusschen salmen altemets drie jaeren hopen / eermen dat eens sal ghenieten / soo dat dese reden : Particuliere baren daer maer om prosyt als dat op-houdt sullen sy t'huys blyuen / op ghelijcke wyse is teghens den handel der Compagnie als der particuliere / alsoo die min dan de particuliere teghens schade kan. Het tweede : het is maer Imaginatie is te segghen / dat wanneer particuliere daer negotieren daer twee moeten prosyt doen / maer wanneer de Compagnie dat als dan alle de avance alleene in eene handt valt. Indien de Compagnie eenen Proteus ware die sich in allerley ghedaenten konde transformee- ren / dan hier alles koopen 't welck nodigh is / terstont daer nae haere Schepen equiperen ende dan als Schippers met de selve in Zee va- ren / in Brasil komende/ wederom in Negotianten veranderen/ om ha- re goederen te verkoopen ende andere daer vooz te koopen/ so soude dit eenigen schijn hebben: Maer die nu de goederen der Compagnie koo- pen ende verkoopen/ dat zijn de E. Heeren Belwinthebbers/ daer van niet is te presumeren dat sy ofte beguinner/ ofte beter sorghe draghende zijn vooz de Compagnie/ dan Particulieren vooz haer eygen selfs haere Factoren die sy buyten s' lants gebuyckē/ sullen niet beter haer devoir doen / als die een Particuliere contabel zijn / haere eyghene Schepen maeten sy doen equiperen vooz andere / heur Schepen konnen sy niet beter koop hebben van andere / dan Particuliere vooz haer selven / in Brasil komende/ moetē wederom hare dienaers gebuycken/ om haere goederen te beneficiëren/ even ghelijck als andere Particuliere/ so dan naerdien de Compagnie haere saecken moet verrichten vooz andere/ die alle daer by moeten winnen ende leven/ soo en heeft sy in desen deele gheen voordeel vooz Particuliere Negotianten. Het derde : het is im- pertinent te segghen / wanneer Particuliere daer geen prosyt konnen doen / soo sullen sy daer ypt schepden / ende als dan de Negotie vooz de Compagnie laten wanneer sy met den roon wegh zijn / want Particu- liere sullen daer konnen blyuen baren / wanneer de Compagnie daer

upt sal moeten scheppen. Het blijkt upt den voorszeden tijt / in den welken
 ken oft schoon in het gemeen meer schade dan voordeel is ghedaen / by
 den Negotianten / nochtan Scheppen ende Cargesoeren genoegh zijn
 upt-gevaeren / Maer genomen het geschieden al of Particuliere schepe-
 bender upt / als dan so al den handel van selfs vervallen / in handen
 van de Compagnie ende sullen als dan / de Compagnie handelaers
 van selfs krygen het ghene sy begeeren. Ende en is mede niet te vree-
 sen / dat de Particuliere de room wegh hebbende / de tappende melck
 voor de Compagnie sullen laten / om dat wanneer de Compagnie desen
 handel aen haer wil houden; sy kan daer op so vele winnen als sy selfs
 wil / want de macht in de handt hebbende / ende alle goederen in een/
 handt zijnde / so kan sy die so hooghe stellen als sy wil / ende wederom
 dese mer vruchten van den Lande betaelt werdende / die so leeghe in-
 kooopen als goet dunckt / dit al so Intollerabilis ende niemant op
 sulcken conditie daer soude willen gaen / ofte blyven. Soo kan niet an-
 ders sijn dan de ruiniere der Compagnie / gelijc mede wanneer de Com-
 pagnie daer meer soude by willen avancieren / dan sy alrede by haere
 vrachten ende recognitiën doet; anders salmen de goederen meer bela-
 sten dan sy dragen kunnen / gelijck in het naer-volgende van ons sal be-
 wesen worden. 4. Maer tot overvloedt wanneer dat de Compagnie
 schade doet / als dan sullen Particuliere noch goede winste doen / ende
 blyven Negotieren daer de Compagnie achter upt sal gaen / dit sal nu
 van ons bewesen worden. Ten eersten: het is kennelijck dat de Com-
 pagnie moet Negotieren met penningen a depositio den Interest moet
 eerst overwinnen sijn / eer avance kan gereekent werden. Ten twee-
 den: Sy moet hare Cargasoeren doen assenreren ofte anders het prij-
 kel loopen / t welcke even veel is. Ten derden: De Compagnie moet
 Schepen hueren ofte equiperen / de Reiders daer van sullen dat mede
 om geen schade doen / isst nu dat men Particuliere maer vergunt dese
 by avantajien / namentlijck de vracht van hare eygen Schepen goet
 te maeken / den Interest van hare penninghen / ende de assenrantie
 van hare goederen / waer van dat sy de premien aen haer selven comen /
 ende ten meestendele sullen hebben / ick houde datter Particuliere ghe-
 noech sullen ghebonden worden / die om dese winste / dese Negotie sullen
 waer nemen / insonderheyt de 'aechten der Compagnie eens vast gestelt
 zijnde: maer indien pemandt meent dat om dese profijten niemant
 sijne goederen over Zee sal senden. Het contrarie blijkt upt twee / de
 voornaemste Negotien die in Nederlandt hebben / de eene meest hier tot
 Amsterdam / ende de andere in Zeelandt / ick meyne de Negotien op
 Costen ende Bordeaux waer van allen den Negotianten kennelijck is /
 dat seven jaren hier van de Avancen door den anderen ghereekent /
 ende afghetrocken de Interesten / Vrachten / ende Assenrantien / voor
 den Coopman sal wepnich overschieren. Isst dan dat de Negot-
 tien / van welcke het kennelijck is / dat wepnich meer wordt ghavan-
 ceret;

ceert insonderheyt op die van Bozbeaur daeromme niet ghelaten worden/waeromme sal dan dese achter blijven genomen/geen meer Wan-
ce daer op ware.

Dus verre ghesien hebbende dat Particuliere eenetamelijcke win-
ste comen doen / sonder dat hier van de Compagnie eenen penninck
mist / soo moeten nu vorder comen/ende sien de Wantagie die de Par-
ticuliere boven de Compagnie sullen hebben. Ten eersten: Affer dat
Particuliere dat goede lieden zijn/haren vrienden penningen van doen
hebben/sp sullen de selfde ende ghereder ende beter coop krijghen van
de Compagnie. Ten tweeden: De Schepen die de Compagnie sal
equiperen / costen onghelijck meer als die van Particuliere / al dat die
meer costen dat is schade / noch daer en boven moet vooz schade gere-
kent worden den incoop ofte waerdye van de selfde Schepen / want sy
bergaen ende verouden/sonder de Compagnie voordeel toe te brengen.
Tenderden: Ende so heeft sy het geluck dickwils / wanneer sy huy-
Schepen / ofte oock haer eegene ghebruyckht/dat die van andere vooz
een goet ghedeelte ghebuult / ende dan niet behooylich gheladen woz-
den / de Schippers wel wetende dat met swaer gheladen Schepen het
moepelijckst is dooz de Zee te passeeren / dat dese ende diergelijcke a-
buyen daer onder loopen blijckt / om dat de vrachten van de Schepen
ofte weynich ofte niet overschiet / niet om dat de vrachten daer op ghe-
stelt te kleyn zijn/Particuliere souden dat geerne veel beter coop doen/
maer om de vooznoende abuyen. Ten vierden: De ervarenthepdt
van veele jaren heeft ons gheleert (men moet my hier ten besten hou-
den dat ick de waerhepdt preecke) dat ghemeenelijck de goederen die
de Compagnie hier te lande koopt / onghelijck hooger comen/ dan die
van Particuliere ghekocht werden/want het sal een miracchel zijn/in-
dien sy niet ofte merckelijck hooger van prijs / ofte slechter van vateur
gebonden worden: de Reden is/ het ghemeene goet gaet verloozen/nie-
mandt wil synen vriendt in het Particuliere disobligeren / om dien het
herte yst het lijste dingen. Men weet het noch te Baptizeren / om dat
men op syne Burgerpe soo naeu niet sien moet / men koopt van syn
Buerman / van syn Compere/ van syn Couyn / Oom/ Swaghet/
Broeder/ende wel altemets is den kooper ende vercooper den selfden.
Ten Bewinthebber sal altemets over de Negotie/ Equipagie/ etc. ge-
stelt worden/ die daer van verstant heeft/gelijck een esel vande Musje-
ke/ men ghebruyckht een Maechelaer / ende daer op gaet men aen / in-
dien Particuliere alsoo deden / men soude terstont seggen die Maech-
laer gheloof/ die wordt Maechelaer. Dese dingen syn bekent aen die
gene welcke die weten willen / ende wat aengaet de goederen die de
Compagnie dooz andere buyten lande soude doen coopen om van daer
a draicture naer Brasilien te senden / wy moeten niet hoopen dat de
Dienaers beter sullen zijn dan de Maesters / dese Facteurs sullen ap-
parentelijck het Euangelio wel ghelesen hebben / t welck ons leert dat

dat het/ende ghemackelijcker ende voorbeliger is reekeninge te doen
 aen de Rentmeesters dan aen de principale: 5. Opdelinghe comen
 dese goederen in Brasil / men moet die lossen / ende inde Packhupsen
 brengen/vercoopen/ende isser dat Particuliere soo veelte klagen/ over
 die gene/welcke delitie hebben gepasseert/ het sal niet de goederen der
 Compagnie noch slechter uit-vallen / de Facteurs sullen niet de ge-
 ningen spelen/ ofte andersints de Debitours op contributie houden/
 dewelcke onder en tusschen van goet quaet sullen worden. De groote
 aechterheden die de Compagnie heeft opstaende / ende nochtans niet
 inghemact worden/ connen ons leeren wat nu gheschiet ende wat wij
 daer van in het toecomende te verwachten hebben / de Redenen die nu
 sullen oock als dan zijn / de goederen in Brasil tot contanten ghebrachht
 zijnde/ si moeten wederom aengelecht/ ende Supkeren daer voor ghe-
 cocht worden/ en sulck een soude al te grooten geloove hebben/ die soude
 meppen dat de Dienaren der Compagnie in Brasil/ beter/ getrouwer/
 ende meerstiger sullen zijn/ dan hare Heeren ende Meesters de Belu-
 hebbers alhier: de vijf bovenstaende Posten tamen gebrachht zijnde/
 men sal bevinden dat die niet minn dan 40 a 50 percento sullen uitbrin-
 gen / gunt daer maer van seg aen de Particuliere Handelaers/ messen
 de voornomde Avancen/ van vrachten/ Interessen/ ende Assurantien
 die si genieten nessen de Negotianten/ op Oosten ende Vranckrijck/
 ghy sult daer Negotianten krijghen thiermaal meer dan van doene
 hebt/ende dan sal alles noch ten minsten 30 a 40 per cento in Brasil be-
 ter coop zijn/ als wanneer door de Compagnie desen handel soude ghe-
 schieden / voecht hier noch by dat dese Negotie moet gheschieden door
 Factoren (gelijck ick in dese gelegentheit de E. Heeren Belwintheb-
 bers niet anders can erkennen) die aen niemant contabel zijn / en dat
 hier altoes moet geconsidereert werden/ dese Negotie aldus aengelept/
 moet op wegen die van de Portugesen ende andere/ dewelcke Supke-
 ren connen brengen/ dewelcke naerdien si alle de contratie voorbeelen
 hebben/ wie en siet niet dat dit buyt alle hoope is. Ic weet wel dat tegē
 het voornomde ghevoep woort/ dit sijn alleen abysen/ men moet/ men
 sal/ men can die beteren / dit en raecht het wesen der saecke niet/ maer
 alleen de abysen/ dewelcke ghelijck si ingekroopen sijn/ alsoo moeten
 die nu geweeert worden/ ende een pegelijck maecht sich sterck om Bus
 ende Salve tot dese wonde te brengen/ Antwor. Wanneer ick de Com-
 pagnie Handelaers aldus hoor roepen / ende veel besouden van re-
 dies/ my dunckt si sijn den hinderen gelijck/ dewelcke als men die geef-
 selen wil/ roepen/ ick en salt mijn leue niet meer doen/ t. heeft nu over de
 twintich jaren ghedueret/ ende het gaet noch hoe langer hoe erger/ heeft
 de siechte door desen niet connen ghecureert worden/ in het toecomende
 is wepinich hoope/ naerdien si nu ingewortelt is/ ende die gene dewelcke
 onghespaest van dese saecke sal oordeelen / can lichelijck verstaen dese
 abysen sodanich te wesen/ dat si genoegsaem inseparabel sijn vande
 Negotie

Negotie die albus in Compagnie geschiet/ dat soo lange als de Werelt ghestaen heeft/ ende staen sal/dese saecken alsoo ghegaen hebben/ ende noch gaen sullen. Het heeft van alle tijden de waerhept gheweest dat het gemeyne goet verlooren gaet/ dat het Particuliere wort waer ghe-
 nommen dooz het gemeyne/ dat de E. Bewinthebbers menschen zijn/ soo en gheloohe ick oock niet dat de Influentien van den Horizont van Brasil ontrent de Ghemoederen van de Inwoonderen aldaer veran-
 deren sullen/ om dat de Compagnie dese Negotie aen haer selven is be-
 houdende. Ende dan noch vorder/ dat hier van gheen redres can ver-
 hoopt werden/ blijkt uit dese reden/ om dat gheen aensienlijke Die-
 naer ten dienste vande Compagnie aenghenomen wordt/ 't zy in dese
 Landen/ 't zy in Brasil/ ofte elders/ ofte hy heeft eenich Bewintheb-
 ber tot synen Vriendt/ die hem aen de Compagnie bekent maecht/
 ende recommandeert/ dooz wiens behulp hy in dienste ghekomen zijn-
 de/ soo sal oock lichtelijck dooz hem ghemaintineert worden/ ghe-
 nomen daer al wat hapert: doch om te oordeelen uit het ghepasser-
 de van het toecomende/het is bukten twijffel/ende de Opiniaterste van
 alle de Compagnies handelaers moet bekennen dat de Equipagien
 die dooz de Compagnie gheschieden/ veel / waerder vallen dan die dooz
 particuliere/ende het ghene vande Equipagien baste gaet/welcke oock
 een specie van Negotie is/ kan niet geene waerscheijnelijckheit van al-
 le andere gheloochent werden/ kommen particuliere hare Equipagien
 proffijtelijcker doen/ soo kommen sy mede hare Negotien/ daer kan geen
 reden van onderschept ghegeven worden. 2. De Negotie van Gui-
 nen die aen Particuliere soo groote Avancen heeft ghegeven/ kan ons
 mede daer van overtuighen/ alsoo deselbe eenighe Jaren herwaerts
 groote schade heeft ghegeven. Een seker bewijs dat de Negotie van
 particuliere veel profitabelder is dan die vande Compagnie. 3. Wil-
 men hier van eens percuve nemen dat eenige Camer daer toe lust heb-
 bende/ handele nevens de Particuliere/ de erbarenthept sal ons haest
 leeren het onderschept ende waerhept deser sake/ dit is de rechte preu-
 ve: want een van twee/ of de Compagnie kan soo voordeeligh nego-
 tieren als particuliere/ of niet: Kan sy dat niet doen/ wie en moet niet
 bekennen/ dat het Godelijcker is en beter over een komende met
 alle goede maximen van Regeeringhe/ aen particuliere te vergun-
 nen sulcken bate/ die sy dooz hare Industrie ende neersighept verdie-
 nen/ dan het selfde te verlossen dooz naerlatighept/ ende altemers gro-
 ter sauten van sommige der Compagnie Dienaren/ ende alsoo te ghe-
 doogen dat dit tusschen Hape ende Schip overboort gheraecht. Iffer
 nu dat permant wil beweeren/ dat de Compagnie soo goeden koop kan
 negotieren als particuliere/ ende boven hare Drachten/ Recognitien/
 Interessen/ premien/ende andere onkosten noch wat merckelijck vero-
 veren/ sy kan dat onderbinden/ men sal dat aen eenige Camer op haer
 perijckel niet wepgeren. Daeromme het secker is/ dat alle de voor-

wentfels van redres met abusse/niet anders dan ydele ymboluchte zijn/
 Wolcken sonder reghen/bloemen die noyt vruchten sullen draghen/ on-
 dertusschen men soolt het katje tot stervens toe/ siende eenen seeckeren
 ende gebaenden wegh/men wil die niet ingaen. Mae dien het dan buy-
 ten twijfel is dat particuliere hare winninge dobbel over konnen vin-
 den wt het gene t welck door een gemeyne Compagnie verlost wort.
 So en is hier het di puyt niet, of de prolyten die op desen handel konnen ge-
 daen worden, moeten vallen inde Beu-le vande Compagnie, ofte van parti-
 culiere; maer of het niet redelijker ende Christelijker is, dat het gene door
 de Compagnie wort vergauwelooft, ende door haer niet kan waergenomen
 worden, ende oock alremers door indirecte middelen is streckende tot par-
 ticuliere Avance van weynighe, dat dat selvige vergunt werde aen goe-
 de ende cerlijcke Negotianten/ dewelcke door hare neerstigheden ende
 Industrie dat verbiennen/ende isst dan dat de profijten so groot zijn/ge-
 lijck sommige door onkennisse van saecken/ roepende dat de Compag-
 nie Negotien by belastinghe die verswarende naer haer goet vinden/
 hoewel ick oordeele/ ghelijck hier na sal blijcken dit onnobilgh/ ende de
 Compagnie veel meer schadelijck dan voordelijck te sullen zijn. Tot
 hier en toe gesien hebbende hoe frivool dat zijn alle de redenen dienen-
 de tot bewijs dat de Negotie moet blijven aen de Compagnie/ soo sullen
 de contrarie.

Eerste Re-
 den dat
 de Nego-
 tie moet
 open
 staen.

De eerste reden is ghenomen van het accoord/ met solemnelen Ede-
 bevestigt tusschen de Compagnie/wegens hare Hoog: Mog. ter eenre/
 ende de Portugesche Natie ter andere zijden/ medebezinghende dat de
 voornoemde Natie van ons sal worden gemaintineert/in alle hare pri-
 vilegiën ende immunitēten/ die sy gehadt heeft onder den Coning van
 Hispanien/in rat's mutandis van religie ende inperioirtept/de Portuge-
 sen hebben daer op solemmelijcker geswozen/ onse voornaemste Officie-
 ren wegens hare Hoog: Mog. die hebben bloots hooft daer by gestaen/
 den Name Gods hebben sy daer over aengheroepen/ de rechterhandt
 daer na tot onderpandt van onse trouwe is hun weghens desen Staet
 daer op gegeven/ich worde schaemraet wanneer ick ghedencke aen de
 Allegatien die sommige hier tegens inbrengen/ danmen hun geen trou-
 we schuldig is te houden/om dat sommige van hun trouweloos zijn ge-
 worden. Het is hemelijck dat het gene hier inne geschiet is/insonderheyt
 is bygekomen door het ophitsen vande Papen ende Monicken. Desē
 hebbe daeromme hare straffe gebragē/hunne goederen geconfisqueert/
 zijn wt den lande gebannen/andere die mede hier aen schuldig zijn be-
 vonden/zijn niet by gegaen/en sommige van hun mitter doot gestraft/
 en naer dien desen Opstant der Portugesen noyt generael is geweest/
 en altoos noch vele zijn gevonden die hun getrouwe aen desen staet heb-
 ben getoocht/ wat reden kander gegeven worden dat de straffe verder
 upgestreect worde dan de saute begaen is.

Het en is nu oock geenē rijt om te gaen ondersoeken oft de staeden
 daer

doenmael in Brasil macht hadden om sulcke Accoorden met den In-
 woonderen aen te gaen/ sy waren daer wegens de Compagnie gheson-
 den/ hebben't ghene sy gedaen hebben/ gedaen op den name der Com-
 pagnie/ sy reysen terden aldaer den Start der Compagnie, dewelcke
 naer dien sy hem die verrouwt heeft/ so moet sy dat stant houden/heb-
 ben sy hare Commissie te kuyten gegaen/ de Compagnie behoudt hare
 Actie tegens deselve. Het ghebeint wel altemets dat eenen Agent de
 Commissie van synen Prince te kuyten gaet/ maer als dan wort die ge-
 straft anderen tot een exempel/ hier van is niet geschiet/ t'huys komen-
 den heeft die bedacht/hare gagie betaelt/geene moepten daer over
 aengedaen. Het Accoord en is oock noyt der Portugesen opgesicht ge-
 weest/ noyt daer teghens wegens de Compagnie geprotesteert/de faulte
 te so daer eenige is/is kuyten twijffel begaen by de Dienaren der Com-
 pagnie/ende dese executerende wilmen de straffe brengen over de Portu-
 gesen/ ende dat naer dat men soo vele Jaren eenighsins de e Partie der
 vyen handel heeft toeghesaen.

Maer genomen de reverentie des Eeds en konde ons niet houden Tweede
 binnen de palen van ons debyr. Soo en behoort geen verstandig men- Reden.
 sche te pogen naer enige sake waer van de ervarentheit geleert heeft/
 dat sy onmoghelijken is. Hare Hog: Mog. door Circumventien ende
 quade Informatien van sonwige/ die hebben tot 3 a 4 repen toe ghe-
 confirmeert hare resolution van het verbliven der Negotie voor de
 Compagnie/ende nochtans beter gheinformeert zijnde / soo hebben sy
 goet geboden die te veranderen. Wat apparentie van nu't ghene soo
 vele Jaren is ghebatteert/ so lange in ghebruyck is gheweest/daer
 noch de selfde redenen sijn ende perdoonen/ die niet goede redenen be-
 weeren't ghene voor desen van hem is ghedaen / daer de voornaemste
 Cameren tegens sijn / alle Inwoonderen van Brasil voor schzicken/
 gereet zijnde niet alse gekwelt ende reden sich daer tegens te stellen/ nu
 segghe ick dit wederom te kuyten voor de Compagnie. Dit is anders
 niet dan met voordacht de Compagnie in schade te brengen/niet willen-
 de die laten genieten den voorspoet die sy anders soude/om dat men niet
 sijn hooft niet door kan soodanighe passien sijn intollerabel in een Be-
 winthebber ende ruineus voor de Compagnie.

De derde reden wort ghenomen van de peuplatie/dewelcke nimmer- Derde Re-
 meer aan vallen in een landt daer gheen behoorlijcke vyph ydt is / het den.
 eene krupt/ende den eenen Boom en kan niet wassen onder den dyp
 van den anderen. De guldene Vyph is soo aengenaem als het leven
 selve / wat isst dat de landen soo volckrijck ende soo vol neeringhe
 maecht/ anders als de liberteyt om sich te gheneeren / om dat Spaen-
 gien sijn Inwoonderen heeft toeghelaten te varen met eyghen Sche-
 pen/ ende alles in Indien goeden Coop heeft / Soo heeft het (hoewel
 min van inwoonderen voorsien dan eenigh landt in Christenryck) in
 150 Jaren/heelde werelden konnen bevolcken/ende meer Spaengiaer-
 den

den in Indien voortsetten van het in Spangien selve heeft. Wy en hoe-
ven so verre niet te gaen/ siet alleene 't ghene inde Caribische Eylan-
den is geschiet door abondantie van Druys ende eppen vaertuygh/ soo
barsten deselve van Colomers; maer dwinght die om hare goederen
die sy ontfangen ende assenden met de Schepen vande Compagnie te
vervoeren/ verooftaecht mede onder hun eene dierte ghelijck ordinarijs
in Brasil is/ het volck dat in 15 Jaer daer is ghekomen/ sal in min dan
5 wederom verdwijnen. Ick en kan my niet genoeg verwonderen dat
dit exempel vande Caribische Eylanden ons niet kan wijs maecken
van hare Colonien/en heefstmen over 15 Jaeren niet geweten de goede-
ren die van daer komen/zijn weynigh tijt vooz desen van grooter weer-
dijge geweest als die van Brasil/en dat sonder Kamer/ sonder Bewint-
hebbers/alle dese lieden hun selven aldaer ter neder geset hebbende/ge-
lijck eenen swerm Been in het wilde wy daerentegē met al ons beslag
van Kamerē/en wat daer aen dependeert/met de liede te knebelen van
dus te varen en anders niet/ schijnen ons selven en ons Vaderlant te
mispunne dese Negotie die nu is in handen van Engelsche en Fransche/
en ons soude toecommen so wy maer wilde/wie isst die niet en weet dat
daer dwanch is/dat daer geen Jeringe wesen can/daer geen Jeringe
is/geen wel-varen/de Exemple van desen staet ende de regering des
grooten Turckx comen ons dat leeren/geen Souveraine Prince inde
bekende werelt/dan den Turcksen/geen grooter Slaven dan sijne On-
derdanen / alle de gronden comen den Souverain alleene toe/ hy geeft
die aen wien hy wil/het is alleenich aen weynige families in Constan-
tinopolen vergunt te mogen seggen dat sy in haer eyghen huysen woo-
nen/de meublen goederen/hebben alleene hare besondere Eygenaers/
ende niet tegenstaende dit alles is te verwonderen/ hoe kleyn de In-
comsten zijn van dien grooten Prince / ghestelt in comparatie van die
wijd-streckende Landen/die hy besit/ soo dat hy weynich soude te ont-
fien zijn/ten ware om de absolute macht die hy heeft over de lichamen
van sijne Slaven/heel anders gaet het in desen staet toe/daeromme de
Inwoonderen doch soo veel / ende de Provintien soo machtich dat wy
de verwonderinge des werelts zijn. Wy hoeven hier toe noch redenen
noch exempelen te gebuycken/den roep alleene over eenige saren/en-
de het dreggen van het sluyten des handels heeft de Wyssen op het Re-
cis doen af slaen wel vande helft / elck die beplende de Jederlanders/
de Portugezen ten hoochsten gemiscontenteert/rot mutmatie ghebracht
gerceet om te vertrecken waer sy konden.

Vierde
Reden.

De Monopolien werden in wel gheselde regeringe niet toegelaten/
ende bederven alle Commercieen / te willen excuseren dat dit geen Mo-
nopolie is/ can van niemant ghesecht worden/ als die daer Ignorant
van wil zijn/ Monopolie is / wanneer het staet inde macht van eenen
het gene hy heeft te vercoopen / ofte het gene hy wil coopen/ soo die te
vercoopen/ofte soo goeden roep in te coopen als hem dat goet dunckt/
sulck

sulck eefte maniere van Negotieren is strydbich tegens het ghemeeene
 recht aller volcken / wanneer dan de Compagnie der selver door hare
 Dienaers soude voeren a droicture Nooydtse lasten / Spaensche/
 Fransche Brandewijnen/ Olien/ Speck/ Vleys/ Votter/ wylt/ Perlandt/
 Bretangien/ Spangien/ Zandkrijck/ ende de Eylanden/ ende Particu-
 liere dat souden moeten doen over dese Provincien/ dat is soo veel als
 inder daet hant dat verbiede/ en volgens dien alle dese Coopmanschap-
 pen zijnde de meeste helft / souden wylt eene hant moeten ghekocht wer-
 den / ende dese goederen tot gelde ghemaeckt zijnde / de Inwoonderen
 souden wederom gendootsaecht zij hare vuchten aen de Dienaren der
 Compagnie te vercoopen/ t welck als dan een dobbelte Monopolie sou-
 de zyn / ende hier en valt gheen excuse datmen de goederen sal vercoo-
 pen by den stock aen den meest biedende / het comt evenwel wylt eene
 handt/ ende is evenwel of ghy die by den stock verkoopt/ of dat ghy die
 op prijs stelt / ofte wylt de handt vercoopt / ghy en comt niet niemant
 byzichelken contracteren / dien genen daer ghy mede contracteert is
 wien Meester/ ende stelt u den Marcht naer goetdumcken/ t welcke
 zijnde/ wil alle verstandigen wel laten oordeelen/ of een bygebooren
 Nederlander immermeer sal resolveren sijn/ Vaderlandt te verlaten/
 om in Indien een Slave te zyn / war mensche sal resolveren om naer
 Brasil te gaen/ daer hy niet meer sal comen prospereren als de discre-
 tie vande E. Heeren Welwinthebbers hem sal vergunnen / daer men
 hem sijn winste sal toerekenen als den loon aen een dach-gelder/ daer
 men hem sal setten den prijs van het gene hy van doene heeft/ ende hem
 wederomme afstroopen sijn goederen voor het gene men hem gunt/ so-
 danige concepten vallen alleen in ongetemperde herffenen/ ende is al te
 rotten vrack om daer mede de Linie ende den Oceaen te passeeren.

Het is oock considerabel / dat naer dien de Compagnie in Brasil is
 representerende de Souverayniteyt dat in sulcken gelegentheyt Partije
 ofte Negotiant met de welcke de Inwoonderen van Brasil sullen koo-
 pen ofte vercoopen / met eenen hummen Souveraynt ende Richter zyn
 sullen. Nu wie en weet niet hoe vele krakelens dat niet doorgaens tus-
 schen de Negotianten ontsaen / in alle dese sal partije wien Richter
 moeten zyn/ wie en kan oock niet bedroeben/ dat de dienaren der Com-
 pagnie hebbende den rugghen van hare Principale ende negotierende
 weghens hunne Meesters / hier op insolent sullen worden/ haer selven
 soecken/ partije verongelicken. Alle dese Injurien ende errorien sou-
 den de Ingeleutenen moeten lijden ende op welghen/ niemant moet sich
 laten boosstaen/ dat het hier anders gaen soude/ die maer weet dat het
 menschen zyn/ moet bekennen dat sy menschelijke beweginghen sou-
 den onderwerpen zyn. Selt nu alle dese soetigheden by den anderen/ de
 Ingeleutenen souden moeten koopen ende vercoopen aen die ghene die
 hun den prijs souden stellen naer goet vinden/ in alle voorvallende kra-
 kelen partije soude wien rechter zyn / ende dan noch onderwerpen de

Vijfde
 Reden.

In solentien ende ertozien vande dienaren der Compagnie / ende ooy-
deelt of de slaoven onder den Turck niet van geluckiger conditie en zijn.
De cruse die hier tegens woort ghebracht vande oprechtinghe van een
Schepens-banck met afzweeringe vande Compagnie, is maer als het
vergult el omtrent de bittere pillen. Maer dien dese Schepenen wegens
de Compagnie gestelt moeten worde van haer gesalarieert / haer broot
souden eten / soo weetmen wel wiens woort dat sy souden spreken / nie-
mant van de Compagnie handelaers en soude sijn proces geerne gebe-
cideert hebben van sulck eenen neutralen rechter.

Seste Re-
den.

Maer en is oock niet van te twijffelen / of de dieverijen sulcken alsdan
grooter zijn / dan tegenwoordig / en de Compagnie meer bestolen wer-
den / als andersints / soo dat het gene men sal meenen hier by te profite-
ren / dobbel ende meer sal worden verlozen / de swijcherijen sijn teggen-
woordig groot / om dat hier by beyde de vachse ende heroguitien wor-
den geavanceert / maer als dan salmen niet alleene dat / maer oock het
Cargisoen selve daer by profiteren. Hoe het tegenwoordigh toegaet met
de wilstaende schulden in Brasil / zijnde boven de 50 tonnen gouts / ende
daer van aen eenet persoon altemets eenige hondert duysent guldens
gecrediteert worden / sonder dat de betalinge kan inghevoerd worden /
is ons allen bekend / hoe en sal het dan niet gaen wanneer de Compag-
nie alle desen handel aen hare dienaren sal moeten vertronwen.

Sevenste
Reden.

Het is buyten twijffel dat selfs alleene den dwanck van sijn goede-
ren te laden inde Schepen der Compagnie / onnatijliche ongenacke ver-
oorzaecht / den Negotiant en is geen meester van sijn goet / sy moet dat
vertronwen aen die gene die dat konnen versapine steelen / sonder vree-
se van calaigne / ten besten kumende / sy treckt de Cameren in rechte /
ende die procederen op onkosten van andere / de Schippers ende va-
rent volck / dit oock wetende / draghen hun also omtrent dese goederen /
dat sy dat niet souden dorven dencken waert dat sy aen hare particulie-
rekebers daer over contabel waren / ende dat oock moet aengemerckt
worden / op dese sware vachten en avanceert de Compagnie ofte niet /
ofte seer weynigh / maer het seker is / waert dat het toegelaten ware mer
eygen schepen te varen / ende desen dwanckware toegh ghenomen al-
leene om de vachten vande Schepen goet te maken / met dewelcke de
reders dickmael verlegen zijn / soude een reyse voortgenomen werden.

Achte
Reden.

Moet oock in achttinge genomen werden / dat by dese gelegentheyde
van tijt men onse als de Portuge che Inwoonderen alsoo tracteren /
dat ingeballe daer eenige veranderinge in Portugal vooz viele / die
vande Bahia, Rio de Genero ende andere hun misfickien niet en begaben
onder des Conincs van Brancichche protecie / of te penants anders /
maer mede de Compagnie gualcher soude ghebient wesen / dan sy te-
genwoordich ofte vooz desen / met Spangien ofte Portugal gheweest
is / want wat apparentie wanneer sy by andere Brancien souden come
besprecken sodanige conditien als sy willen / van hun te voegen by de
on

onse daer sy niet anders dan alle quaet tractement ende ruyne te verwachten hebben.

De negensie Redē is genomē vande ervarentheyt selve/ dewelcke een Meer-meester is selfs vande dwalen/ de Portugesen hebben vooz desen aldus Brasiliën bebaren/ ende hier door isser gebeent/ dat sy het woeste hebben ghebouwt/ Wildernissen ende Woschen/ tot vrucht-bragende Landen hebben gemaect/ sy ende hare Coningen hier door rijke sijn geworden/ wil men dan maer sijne oogen gelooven/ met heeft niet veel te beraetslagen op wat wijsē men Brasiliën sal benescieren/ Portugael heeft ons den wech getwisen/ ende op desen voert sal de Compagnie genieten het grootste deel van het incomen/ t welcke eertijds den Coningen van Portugael toeghecomen heeft/ maer gelijck het onder ons toegae/ het Lant en geeft niet de helft van sijn vruchten dat het in voorszden tijden gedaen heeft/ de Steden nemen af/ de Inwoonderen verarmen/ een seker bewijs dat wy den rechtē wech sijn gemist/ daer ter contrarie soo wy de saecke recht vatteden/ aengesien de industrie van onse Natie/ wy het (met Godes hulpe) veel vorder souden brenghen/ dan de Portugesen opt hebben ghedaen.

Behalven alle het voorgaende/ soo is seker/ dat de proffjten van den Open-handel veel grooter vooz de Compagnie sullen sijn/ dan of den self den gheslooten ware/ ende sonder corporatie grooter dan de Oost-Indische Compagnie is doende/ jaes so groot dat de selfde niet grooter connen sijn/ dewelcke de Compagnie noch kan vergroeten/ so vele de gelegentheyt der saecken toelaet. Alle het voorgaende bewijse op dese wijsē/ Een vat Fransche wijn betaelt aen de Compagnie vooz recognitie 60 guldens par vat/ ende vooz avarie 3 stuivers par gulden/ is samen 69. en een goet vat Fransche wijn can hier ordinaerelijck vooz 20 pont/ ghecorcht werden/ ende altemets minder/ in Drackrijck coopende ende van daer a droicture sendende/ soude ongelijck beter coap sijn/ de Spaensche ende Brandewijnen sijn mede belast/ naer advenant/ soo dat ten minsten op dese gaende goederen de Compagnie is aavanceerende 50 a 60 per cento/ ende dat sonder eenich geldt te verschieten/ ofte eenich verijckel te loopen/ de stuck-goederen betalen 10 per cento van hare weerden/ ende dit alles t sy dat wijnen ofte stuck-goederen onderwegen comen upt te lecken/ bederven/ ofte oock Schip ende goet te blijven. Woben dien dese Consumptien comende in Brasil moete wederomme swaere Imposten betalen maer de Costume deser landen/ de Balance/ de Weren/ de Binnenlandtsche Daecten/ ende ick en weet niet wat noch meer/ by nae tot den roock vande Schoutwen is alles belast/ ende wort verpacht tot proffijt vande Compagnie. Comende daer naer tot de vruchten des Lants daer van so geniet de Compagnie eerstelijck de tiende die sy verpacht tot te Eperen/ inklups/ de Supcheren van uptcomende/ moete wederomme betalen 20 per cento vooz recognitie ende dan vorder s peder kiste dewelcke hier te lande gearriveert

zijnde / mach weert sijn sekerp 40 ponden blaems / ofte ghelijck nu de
 Maecht leegge is/ 200 Ploijen / moet wederom aen de Compagnie be-
 talen voer. Drecht ende recognitie ontrent 10 ponden blaems / ende
 comen dese listen over gebracht worden voer 15 gulden ende minder/
 soo dat de Compagnie daer wederom aen profiteert ten minsten 45
 par lisse / brenghet alle dese Posten samen / ende ghy sulst vinden dat de
 Compagnie ganet weynich mindan 50 per cento / de helft van alle de
 vruchten die Brasiliën can geven/ende dat sonder penninge te verschie-
 ten / of verjickel te loopen/daer moet alleneijck gearbeijt worden/ dat
 vele vruchten van Supcher/ Cocback/ Gember/ ende Indigo daer con-
 nen ghewoenen worden/ dit sal geschieden wanneer veelc Ingejetenen
 deser Landen derwaerts aen sullen gaen/ waer aen het niet en sal ont-
 breeken / wanneer men ordre stelt dat de Consumptien aldaer goeden
 coop comen sijn/ende de Inwoonders behoorelijcke liberteijt ghenie-
 ten / waer door het Land hem selven sal bewaren sonder van noode te
 hebben Ghemonteerde Schepen op de Caste / ofte veelc Guarni-
 sonen op de Forten : maer sal de Consumptie deser Colonies niet al-
 leene den staet verreckert / maer oock het incoemen der Compagnie
 vermeerderet worden. Gesiet hebbende aen het voorgaende hoe groot
 de profijten sijn die de Compagnie is doende / verseeft dat wy bewijzen
 dat niet moghelijck en is dat de selfe by het styten des handels ver-
 meerderet worden / i welcke wy doen op volgen de wijle : Daer dien tot
 heden in Brasil geene Mineralen ontdeckt sijn / soo moeten alle wo-
 sijten gevonden werden op de vruchten des lands / waer van de suet-
 ker en voer als noch de wozmarinsie sijn/ op dese winsten moeten leven
 veelderley soorten van Persoonen/ende groote onkosten gebodcht wer-
 den : Eerstelijck in Brasil de Signiorys / de Ingenios / ende Labo-
 dors/ die moeten daer op leven / ende is oock alsoo nootackelijck voer
 de Compagnie als redelijck in hem selven / dat sy daer by eenige Con-
 quisten doen. 2. Hier op moet gevonden werden het gelbt dat sy voer
 hare Degros moeten geven. 3. Hier voer moeten sy deselve het gant-
 sche jaer voer onderhouden van nootackelijckheden. 4. Hier op moet
 ghevonden worden alle het gene dat noodich is tot wooninghe ende
 Land-bouwverp / ende ghenerelijck alle de Cargasonen die nae Brasil
 gaen. 5. Hier op moet ghevonden werden de Conquesten vande Win-
 nenlantsehe Woonlicden. 6. De vruchten vande gaende ende comen-
 de Schepen. 7. Ende eijdelinge de Waente der Woonlicden/ de welcke
 voer haer verschaoren penningen industrie ende verjickel oock daer by
 wat behoorden te profiteren. Ende wanneer aldus alle dese versche-
 den soorten van menschen het gantse jaer voer sullen slaven / arbeij-
 den ende woelen / de Compagnie alleene sal daer meer van ghenieten/
 als alle de andere te samen / nu gene ich den verstandigen Leerte be-
 dencken / of alle de voornoemde Persoonen sonder welcke de Compag-
 nie niet can bestaen/ niet wel de helft der vruchten van Brasil van noot-
 de heb-

de hebben / ende naerbien de Compagnie daer van de andere helft is
genietende of sy sonder haer selven te ruynen meerder can begheeren.
Maet een woort / naer dien het niet moghelijk en is dat sy het sluyten
des handels grooter Abancen gedaen ende daer uit duseint ongemac-
ken ontfaen / wie kan daer op dzinghen als die dese saecke niet en ver-
staet / ofte daer in hem selven soecht. Om dese saecke noeh beter te be-
gripen / sal ick de reeckeningh hier boven staende noch op een ander
wijse voorstellen / op dat de waerheyt van onse susteren ontweederwe-
kelijck blijcke. Heemt dat de Compagnie gekrigne door retour uit Bra-
sil 18000 Liffen Sijpcker / gelijk sy in eenige Jaren herwaerts gekre-
gen heeft / ende apparent is wel gheregeert wordende seer toe te nemen
ende elcke Liffe worde gheestimeert op 600 punt / ende elck punt op 15
groot / gelijk de Blancos dat kommen uytbrengen / soo sal elcke Liffe
alhier in't Waderlant gebracht zijnde / weert zijn 225 / ende alle te samen
4050000 / hier op moet voer alsmoet alles ghehouden worden / dat naer
Brasil gaet / ende dat de Compagnie daer van gheniet / het welck soo
groot te zijn / als hier vooren hebben geseyt / blijkt uit de weynigh vol-
gende regulen.

De verpachtingen van Ehienden / Consumptien / Deeren / Balancen etc.
hebben in eenige Jaren herwaerts effective gerendeert / ende staen Jaer
lijck te verbeteren

Recognitie bande 20 percento dewelcke op die 18000 beloopt tot 3000
Liffen / daer van weder Liffe gerekent als vooren op 225 / ende afgetroc-
ken 15 door de bracht / waer door sy willigh konnen overgebracht worden.
Soo sal de Compagnie supber op weder Liffe abanceren 210 / ende op de
3000

400000

Recognitie ende Konbop bande uytgaende goederen naer Brasil / heb-
ben eenige jaren herwaerts gerendeert

400000

De 15000 Liffen Sijpcker dewelcke de 20 per cento afgetrocken zijn
de / door particuliere komen betalen aen de Compagnie door bracht ende
Recognitie onrecht 60 gulden per Liffe / ende konnen door 15 gulden o-
vergebracht werden. Soo dat de Compagnie daer wederom op avancert
45 per Liffe / beloopt op de 15000 Liffen / t samen

630000

250000

675000

Somma 1925000

Maet de bovenstaende Calculatie blijkt dan ontweeder spreke-
lijck dat de Conquesten der Compagnie so groot zijn dat sy niet
grooter konnen wesen / ende dat sy niet konnen vermeerderd
worden / ten sy door groter aengureck bande vruchten des
lants / soo en kan my niet ghenoech vermonderen over dien goe-
den man die in een Schijf genaemt Trouwhertige Onderrichtin-
ge aen alle de Hoof- participanten / In het welcke onder veel
aerdigheden sy ons verhoft dat door onse schuld het by gheko-
men

men is / dat de Compagnie Jaerlijcx niet en heeft gheprositeert
ontrent de 60 tonnen gouts / 't welck soude hebben konnen doen
als hebbende 99 gaende Molens / dewelcke jaerlijcx konnen
uytleveren 247750 Aroben. Soodanige eene extravagante re-
keninghe en is my noch noyt boozgekommen / sommighe vrienden
uyt Zeelant die by occasie hier hebbe gherencontreert / excuse-
ren dit / segghende dat hier een drucksaute is / maer hebbe noch
niemant konnen vinden / die my seyde welcke dese drucksaute
ware / ende wilt ghy by de Cyferletters bande 99 molens ofte
247750 arob eene Cyferletter by ofte af doen / so is de calculatie
noch impertinenter / ja neemt Brasil als het immermeer tot he-
den geweest is / onder den Coninck van Hispanien / so en kan het
noch niet eens bykomen tot de profijten van desen nieuwen re-
kenmeester selfs de Oost-Indische Compagnie hoe geluckigh
sy geweest is eenige Jaren / en heeft nochtans op verre na soo-
danige Abancen niet gedaen / waeromme oordele dat dese cal-
culatie geen drucksaute maer harssen saute is / wat my aengaet
moet bekennen dat dierghelijcke sotternijhe noyt meer en hebbe
ghelesen / eene uytghenomen / welcke om dat sy hier mede
groote ghelijckenisse heeft / alhier verhalen sal seckere Au-
theur beschryvende de Nature der Olpyphanten / verhaelt daer
van dat sy niet meer dan eens en ghegeneren / ende dan maer
een Jonck ter Wreldt brengen / 't welck eerst lesende / ick
was verwondert / waeromme dat den segghen Gods wast en
de bermenighbuldicht / dit ghedierte was onttrocken / ende
noch meer overdenckende by my selven / hoe het konde bygeko-
men zijn dit geslachte soo onbyzichtbaer zijnde / dat de gantsche
werelt ober al so vol Olpyphanten is / maer my naerder bepeem-
sende begoft aldus by my selven te reekenen / isset dat den Ol-
phant niet meer dan eens en genereert / en dan maer een Jonck /
de Twee die Godt inden beginne gheschapen heeft en konnen
maer een hebben voortgheteelt / ende een alleene niet konnende
voortsetten / soo moeste dit gebierte uytgestorven zijn / niet langhe
naer dat gheschapen was / Waer uyt dan by my selven besloot
dat desen Scribent vande nature der Olpyphanten / self den mee-
sten Olpyphant van allen was. Op gelijcke wyse desen trouwt
Hertighen onderrichter komnende avancieren op 247750 Arob /
welcke mogen uytmaken ontrent 11000 Risten / ende alhier ten
hoogh-

hooghsten moghen gegist worden op omtrent 30 tonnen gouts/
die handaer op avancieren omtrent de 60 tonnen gouts/daer me-
de betoonende dat hy oock geen kleynne Beeste en is. Desen sal
epudigen, mits hier by stellende eenige korte Consideration.

1.
Het edelste deel van de bedieninghe der E. Heeren Bewinthebbers en
bestaet niet in het loopen, verkoopen, lossen, laden, versenden, van ee-
nighe goederen, haere Recognitien te ontfanghen, bancken in order te hou-
den, ende op de casse te passen, dit al te male zijn dinghen van kleynen be-
grijsse.

2.
Maer op wat wijze hare conquesten, waer onder Braslien het voornaem-
ste is, konnen vervult worden, niet vele Inwoonderen, op wat wijze alle de
zelfde elck naer zijn ghelegentheydt hun aldaer, wel ende bequaemlyck sul-
len konnen onderhouden, door wat middel allerley vruchten aldaer sullet
konnen ghewonnen worden, ende alsoo hoe dat Braslien tot eenen flori-
santen staet, ende de Inghesetene van dien, rijke ende weeldigh mochten
worden.

3.
Dat hier omtrent U. E. bekommernisse behoorden te zijn, en komt niet
alleene over een met de gerechticheyt, door dien de voornoemde Inwoon-
deren, voor gheene vreemdelinghen, maer inghesetene van desen staet be-
hooren gerekent te worden, maer oock met het wel varen der Compagnie,
want als dan sal deselve haere groote t'achterheden konnen in-maenen, de
sware belastinghen konnen ghevonden werden, ende dese natie welvarende
ende wel ghetracteert wordende, en sullen niet dencken om van meester te
veranderen.

4.
Als dan so wordte een Burgher ende oock een gantsche Provincie rijke,
wanneer sy meer goederen uyt-levert die zy tot gelde maeckt, dan tot ha-
ren gebruyck inkoopt, daer voor dat sy haer gelt moet uyt-geven.

Hier op vreesse dat in voorleden tijt, ten aensien der West-Indische Com-
pagnie niet is gelet, van hier soo kom insonderheydt het verloop.

5.
Alle de vruchten die tot heden Braslien heeft uyt-gegeven, zijn omtrent
de 40 tonnen gouts, waer van alsoo die helft wort getrocken van de Com-
pagnie, sonder eenen pennick uyt te geven. soo volght dat alle de onkosten
moeten gevonden werden, op de ander helft, zijnde omtrent de 20 tonnen
goudts.

6.
Ende dat dat beswaerlyck kan gheschieden, kan sonder precise calculatie
lichtelijck bevroet worden, van die gheene die weet dat laerlijck 10 a 12
Schepen geladen giuts-waerts zyn geladen, die ledigh naer huys zyn geko-
men

men, dat alle die Gargesoenen, weynigh uyt-ghenomen den Negotianten zyn toekomende, ende daer-en-teghens alleen ontfanghen de helft der Retouren, d'ander helft ofte de weerde van dien de Compagnie toekomende.

7.

Ick kan wel toestaen, dat het gelt aldaer merckelijck hooger gae dan alhier, maente meynen dat mer het op-leygren van het gelt men eene Landt, dat arm is sal rijcke maecten, is by my een Remedie minder dan de sieckte. Het is wel soo dat wanneereenige specien van gelde, hooger gaen in een landt, dan het andere, soo sietmen de selde daer naer toe sacken, maer dat is gheschied niet dan in landen die eenighlins welvarende zyn, niemant en sal zyn penningen versenden, ofte hy weet waeromme, laet het gelt gaen, so hooghe als het wil, een bedelaeren heeft geen gout gewichte van doen,

8.

De eenighe remedie dan om Brasiliën ende de Inwoonderen dien rijcke te maecten, is te letten dat het maer ontfangen voor zyne goederen die het uyt-levert, dan uyt-gheve voor de goederen die het van nooden heeft.

9.

Volghens dien soo is in het generale van noden, datmen het daer toe bringhe soo veel als mogelijck is, dat Brasiliën op hem selven bestae, ende van hem selven hebbe het geene daer ghevonden worden, alsoo sal minder gelt uyt-geven, maer dattet binnens landts blyvende, so dickmael dat uytgegeven wert, het sal maer van bandt verwisselen, ende den eenen sal alsoo by den anderen leven.

10.

Maer om dit in het bysonder wat naerder te deduceeren, men heeft voor desen daer dickmael gebracht heele Schepen met hout, kalek ende gebacken steen gheladen, dit also seer kostelijck heeft moeten vallen, heeft de Inwoonderen verarmt, ende tot groote s'achterheden ghebracht, ende soude gheremedieert zyn gheweest, waer datmen order hadde gestelt, dat aldaer hout-molens, steen ende kalck-ovens had den gheweest, ende moeten dese lieden daer nae toe ghelockt worden, midts hun ghevende voor eenighe Jaeren, eenighe vryheden ende voordeelen, die de Compagnie niet en kosten, ende de ghemeente soulagen.]

11.

Het is een grooten mis-slach dat men voor desen geene ende noch geene behoortlijck sorge draeght, voor het planten van Cassivi, welcke is het broot van Brazil, dit heeft by verscheyden poelen de Compagnie verachttert ende de ingesetene verbystert, het voorleden laet zyn de meelen by naer soo duer gheweest in Brazil, als de suickeren, den gemeynen man, Negros, Soldaten, Ambachts-lieden, Portugesen moeten hun mer Cassivi behelpen, laet yemants gelegentheyt toe sijne bloeme te koopen die mach het doen,

12.

My is gheseght datmen een Brouwer willende gaen, naer Brasiliën om aldaer

